

D E C I Z I E

3 iulie 2019

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ
al Curții Supreme de Justiție,

în componența:

Președintele ședinței, judecătorul
judecătorii

Ala Cobăneanu
Svetlana Filincova
Dumitru Mardari

examinând recursul declarat de Cooperativa Agricolă de Producție „Basarabia”,

în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Cooperativa Agricolă de Producție „Basarabia” împotriva Primăriei satului Botnărești, raionul Anenii Noi, Consiliului comunei Botnărești, raionul Anenii Noi și Societății cu Răspundere Limitată „Expalsa-IMP” cu privire la constatarea și delimitarea cotei-părți, anularea actelor administrative și declararea nulității contractelor de vânzare-cumpărare și desfășurării licitației,

împotriva încheierii din 3 mai 2019 a Curții de Apel Chișinău, prin care s-a restituit cererea de apel depusă de Cooperativa Agricolă de Producție „Basarabia” împotriva hotărârii din 4 decembrie 2018 a Judecătoria Anenii Noi, sediul central,

c o n s t a ț ă:

La 27 octombrie 2014 CAP „Basarabia” a înaintat cerere de chemare în judecată împotriva Primăriei s. Botnărești, r-nul Anenii Noi, Consiliului com. Botnărești, r-nul Anenii Noi și SRL „Expalsa-IMP” cu privire la constatarea și delimitarea cotei-părți, anularea actelor administrative și declararea nulității contractelor de vânzare-cumpărare și desfășurării licitației.

Prin hotărârea din 4 decembrie 2018 a Judecătoria Anenii Noi, sediul central, cererea de chemare în judecată depusă de CAP „Basarabia” împotriva Primăriei s. Botnărești, r-nul Anenii Noi, Consiliului com. Botnărești, r-nul Anenii Noi și SRL „Expalsa-IMP”, cu privire la constatarea și delimitarea în folosul CAP „Basarabia” cota-parte ideală de 16,43% din obiectul - complexul patrimonial „Salcia”, ce aparținea ÎPCVCJ „Țințăreni”, recunoașterea nulității contractului de vânzare-cumpărare nr. 8930 din 19 decembrie 2014 încheiat între Primăria com. Botnărești și SRL „Expalsa-IMP” cu privire la procurarea bunurilor imobile nr. 1012104109 cu suprafața de 0,9651 ha, nr. 1012104109.01, nr. 1012104109.02, recunoașterea nulității contractului de vânzare-cumpărare nr. 8925 din 19 decembrie 2014 încheiat între Primăria com. Botnărești și SRL „Expalsa-IMP” cu privire la

procurarea bunurilor imobile nr. 1012104100 cu suprafața de 18,8392 ha, nr. 1012104100.01-16 și recunoașterea nulității petrecerii licitației conform procesului verbal nr. 1 din 2 decembrie 2014 privind petrecerea licitației și procesul verbal nr. 3 din 2 decembrie 2014 privind rezultatul licitației, s-a respins.

Cerințele în latura ce ține de anularea deciziei cu privire la formarea bunului imobil 1012104100 ca ilegală, anularea deciziei Consiliului com. Botnărești, r-nul Anenii Noi din 4 noiembrie 2014 nr. 06/02 privind organizarea licitației ca ilegală și anularea deciziei Consiliului com. Botnărești r-nul Anenii Noi din 11 decembrie 2014 cu privire la aprobarea rezultatelor licitației din 2 decembrie 2014, s-au scos de pe rol.

La 12 decembrie 2018, CAP „Basarabia” a declarat apel împotriva hotărârii din 4 decembrie 2018 a Judecătoriei Anenii Noi, sediul central.

Prin încheierea din 1 februarie 2019 a Curții de Apel Chișinău, nu s-a dat curs cererii de apel depuse de CAP „Basarabia”.

S-a comunicat apelantei despre necesitatea prezentării, în cancelaria Curții de Apel Chișinău, a apelului motivat, cu indicarea motivelor de fapt și de drept pe care se întemeiază apelul și a dovezii de plată a taxei de stat în mărime de 37 500 de lei, până la data de 29 martie 2019, inclusiv.

La 29 martie 2019, apelanta CAP „Basarabia” a depus prin intermediul cancelariei Curții de Apel Chișinău, apelul motivat, prin care a solicitat casarea hotărârii din 4 decembrie 2018 a Judecătoriei Anenii Noi, sediul central, cu emiterea unei hotărâri noi de admitere a acțiunii.

Concomitent, a solicitat scutirea integrală de la plata taxei de stat la depunerea cererii de apel.

Prin încheierea din 1 aprilie 2019 a Curții de Apel Chișinău, s-a respins cererea depusă de CAP „Basarabia” privind scutirea integrală de la plata taxei de stat.

S-a comunicat apelantei că necesită să prezinte, în cancelaria Curții de Apel Chișinău, dovada de plată a taxei de stat în mărime de 37 500 de lei, până la data de 25 aprilie 2019, inclusiv.

Totodată, s-a comunicat că, în caz contrar cererea de apel nu va fi considerată depusă și împreună cu actele anexate va fi restituită conform art. 369 alin. (1) din Codul de procedură civilă.

Prin încheierea din 3 mai 2019 a Curții de Apel Chișinău, s-a restituit cererea de apel depusă de CAP „Basarabia” împotriva hotărârii din 4 decembrie 2018 a Judecătoriei Anenii Noi, sediul central.

La 5 iunie 2019 CAP „Basarabia” a declarat recurs împotriva încheierii din 3 mai 2019 a Curții de Apel Chișinău, solicitând admiterea acestuia, casarea încheierii, scutirea de la plata taxei de stat, cu trimiterea cauzei instanței de apel pentru judecarea apelului în fond.

În motivarea recursului a exprimat dezacordul cu încheierea contestată, invocând că este ilegală și eronată.

În sensul dat, a invocat că instanța de apel evaziv și nemotivat a respins cererea de scutire de la plata taxei de stat și nu a dat apreciere situației materiale precare în care se află CAP „Basarabia”.

Instanța de apel nu a dat sub nici o formă apreciere actelor anexate la dosar, ce confirmă starea de incapacitate de plată, iar în rezultat nu a examinat sau a

examinat superficial situația materială precară și nu și-a motivat suficient de plauzibil refuzul, ceea ce a condiționat îngrădirea dreptului la apărare.

Astfel a remarcat că, a prezentat instanței de apel rapoartele financiare pentru ultimii ani, care confirmă starea reală, dezastruoasă, de incapacitate de plată a CAP „Basarabia”, a prezentat extrase de conturi bancare care confirmă lipsa totală de surse financiare, a prezentat acte confirmative a secetei care a afectat direct genul de activitate al întreprinderii.

Însă, toate aceste probe au fost neglijate și, nemotivat, nu au fost admise de instanța de apel spre examinare or, nu a fost motivată respingerea acestor probe și preferința altor probe opuse.

A indicat că deoarece cerințele acțiunii scoase de pe rol sunt de contencios administrativ care, în temeiul Codului de procedură civilă, sunt scutite de taxa de stat, instanța de apel nu era în drept să restituie apelul declarat, atât în partea ce ține de atacarea actului judecătoresc privind scoaterea de pe rol a cerințelor acțiunii de contencios administrativ, cât și al respingerii altor cerințe nepatrimoniale, decât a celei de delimitare în folosul reclamantului a cotei-părți ideale de 16,43% din obiectul - complexul patrimonial „Salcia” - unica patrimonială, pentru care însă taxa a fost calculată greșit.

Prin urmare, consideră că instanța de apel a impus cu taxă de stat o cerință scutită prin lege de plata taxei de stat și a restituit apelul asupra cerințelor care nu se impun cu taxă de stat, fapt prin care a îngrădit flagrant dreptul de acces la justiție.

Conform art. 425 din Codul de procedură civilă, termenul de declarare a recursului împotriva încheierii este de 15 zile de la comunicarea încheierii.

Curtea de Apel Chișinău a pronunțat încheierea contestată la 3 mai 2019.

La 16 mai 2019 Curtea de Apel Chișinău a expediat participanților la proces copia încheierii (f.d. 174), însă date despre recepționarea acesteia lipsesc.

În cererea de recurs, recurentul a menționat că a recepționat încheierea la 22 mai 2019.

Astfel, Colegiul constată că CAP „Basarabia” s-a conformat prevederilor legale și a declarat recursul în termen.

În conformitate cu art. 426 alin. (3) din Codul de procedură civilă, recursul împotriva încheierii se examinează în termen de 2 luni într-un complet din 3 judecători, pe baza copieii certificate sau electronice a dosarului, pe baza recursului și a referinței la recurs, fără examinarea admisibilității și fără participarea părților.

Examinând recursul declarat, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție consideră recursul întemeiat și pasibil de a fi admis, din considerentele ce urmează.

Conform art. 427 lit. b) din Codul de procedură civilă, instanța de recurs, după ce examinează recursul împotriva încheierii, este în drept să admită recursul și să caseze integral sau parțial încheierea, restituind spre rejudecare problema soluționată prin încheierea casată.

În conformitate cu art. 83 din Codul de procedură civilă, taxa de stat reprezintă o sumă care se percepe, în temeiul legii, de către instanța judecătorească în beneficiul statului de la persoanele în ale căror interese se exercită actele procedurale de judecare a cauzei civile sau cărora li se eliberează copii de pe documente din dosar.

În acțiunile patrimoniale, taxa de stat se determină în funcție de caracterul și valoarea acțiunii, iar în acțiunile nepatrimoniale și în alte cazuri prevăzute de lege, în proporții fixe, conform Legii taxei de stat.

Astfel, o condiție necesară pentru admiterea spre examinare a cererii de apel reprezintă plata taxei de stat, dovada căreia conform art. 365 alin. (4) din Codul de procedură civilă se anexează la cererea de apel.

Totodată, prevederile art. 85 alin. (4) din Codul de procedură civilă stipulează că, în funcție de situația materială și de probele prezentate în acest sens, persoana fizică sau juridică este scutită de către judecător (de către instanța judecătorească) de plata taxei de stat sau de plata unei părți a ei.

Subsidiar, în conformitate cu art. 4 alin. (1) din Legea taxei de stat nr. 1216-XII din 3 decembrie 1992, în cazurile prevăzute de lege, la cerere, judecătorul sau instanța judecătorească, în funcție de situația materială și de probele prezentate în acest sens, este în drept să elibereze, complet sau parțial, de plata taxei de stat persoanele fizice și juridice, precum și să eșaloneze sau să amâne achitarea taxei de stat.

Din sensul normelor precitate rezultă că instanța de judecată, în vederea neîngrădirii dreptului părților la accesul liber la justiție, la cerere, poate scuti persoana fizică sau juridică de plata taxei de stat, în urma justificării situației materiale a acesteia.

Scutirea poate fi totală sau parțială, apreciindu-se în dependență de cerere și de dovezile prezentate.

În cererea de scutire a persoanei fizice se vor expune circumstanțele care justifică solicitarea și vor fi anexate actele confirmative ale acestor circumstanțe.

În cadrul aprecierii situației materiale se ia în considerare valoarea patrimoniului disponibil al persoanei, valoarea acțiunii, obligațiile care ar rezulta din anumite acte, făcându-se o concluzie din ansamblul probelor prezentate.

Așadar, pentru a elucida aspectele abordate, instanța de recurs va raporta circumstanțele prezentate la criticile invocate de recurent și va trebui să se asigure că în cazul de față Curtea de Apel Chișinău, a îndeplinit condiția unei examinări efective și a oferit un răspuns specific și explicit mijloacelor hotărâtoare pentru rezultatul procesului (a se vedea, în contrast, *Lebedinschi vs. Moldova*, hotărârea din 16 iunie 2015, § 31, 35 – 36; cauza *Nichifor vs. Moldova*, hotărârea din 20 septembrie 2016, § 29 – 31).

La caz, CAP „Basarabia” a solicitat scutirea de la plata taxei de stat din considerentul imposibilității achitării acesteia ca consecință a stării financiare dificile.

În calitate de mijloace probatorii a situației financiare precare a prezentat un șir de înscrisuri, care în opinia întreprinderii apelante demonstrează temeinicia solicitării privind scutirea de la plata taxei de stat.

În pofida acestor fapte, instanța de apel la aprecierea situației financiare a întreprinderii apelante, nu a dat valență tuturor circumstanțelor cauzei în raport cu înscrisurile prezentate și a emis o soluție nemotivată în esența ei.

Colegiul reține că în cadrul dreptului la un proces echitabil se analizează dreptul oricărei părți în cadrul unei proceduri judiciare de a prezenta instanței observațiile, argumentele și mijloacele sale de probă, coroborat cu dreptul fiecărei părți ca aceste observații și argumente să fie examinate în mod efectiv.

Cu privire la aceste aspecte, obligația instanței de motivare a deciziilor sale este singurul mijloc prin care se poate verifica respectarea lor.

În speță, Colegiul observă că instanța de apel la examinarea cererii de scutire de la plata taxei de stat nu a efectuat o examinare adecvată a capacității întreprinderii apelante de a plăti taxa de stat.

Colegiul notează că instanța de apel la examinarea cererii de scutire nu a efectuat o examinare adecvată a capacității apelantei de a plăti taxa, iar admiterea unei astfel de ipoteze în sensul obligării acesteia la plata taxei de stat ar reprezenta o limitare a dreptului său de acces la instanță.

Respectiv, nu poate fi reținut argumentul instanței de apel precum că apelanta nu a prezentat probe pertinente și concludente care să confirme situația financiară dificilă, în cazul în care instanța de apel nici nu a analizat probele prezentate în vederea scutirii de la plata taxei de stat la depunerea cererii de apel.

În cazul de față, la adoptarea încheierii de respingere a cererii de scutire parțială de la plata taxei de stat, instanța de apel trebuia să examineze minuțios probele prezentate de către întreprinderea apelantă. Or, din încheierea din 1 aprilie 2019, nu se poate deduce că instanța de apel a examinat actele prezentate în vederea justificării respingerii scutirii de la plata taxei de stat.

Așadar, prin lipsa examinării temeiniciei argumentelor invocate în cererea de scutire de la plata taxei de stat în raport cu probatoriul prezentat, se constată că instanța de apel a dat dovadă de un formalism excesiv în această parte. Deși, prin prisma principiului contradictorialității și egalității armelor, instanța de apel era obligată să asigure un echilibru just a intereselor ambelor părți implicate în proces. În esență, motivarea Curții de Apel Chișinău a pus într-o situație de dezavantaj CAP „Basarabia” față de pârâți (a se vedea cauza Donadze vs. Georgia, hotărârea din 7 martie 2006, § 35 – 36).

Constatând toate cele relatate supra, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție, conturează o opinie tendențioasă a instanței de apel de respingere a cererii de scutire de la plata taxei de stat, fără a da o apreciere tuturor probelor în ansamblu, fără a răspunde la toate temeiurile invocate de apelant, ignorând nemotivat unele afirmații sau cel puțin nemotivând prevalarea unor circumstanțe, pe care s-a bazat soluția emisă, asupra probelor existente la dosar.

În atare situație, instanța de recurs apreciază că CAP „Basarabia” nu i-a fost asigurat dreptul de acces la o instanță și dreptul de a fi auzit combinat cu dreptul la un recurs efectiv.

De fapt, în cazul când există suspiciuni privind încălcarea echității procedurii din perspectiva art. 6 §1 din CEDO, rezultă că recurenta nu a reușit să pună în discuție în fața instanțelor toate observațiile și raționamentele pe care le considera necesare în vederea apărării punctului ei de vedere, la caz în ceia ce ține cerința de scutire de la plata unei taxe pentru exercitarea căii de atac (cauza Blücher vs. Republica Cehă, hotărârea din 11 ianuarie 2005, cauza Carmel Saliba vs. Malta, hotărârea din 29 noiembrie 2016, § 65).

În acest sens, Colegiul reamintește că în jurisprudența sa, Curtea Europeană a precizat că dreptul de a fi auzit în combinație cu dreptul la un recurs efectiv sunt în primul rând chestiuni de reglementare în dreptul intern și este în principiu,

competența instanțelor să evalueze motivele de admisibilitate a unei cereri de acest tip (cauza Doorson vs. Olanda, hotărârea din 26 martie 1996).

Totodată în jurisprudența sa constantă (cauza Clionov vs Moldova, TudorComerț vs Moldova, Teltronic-CATV vs Polonia etc.), Curtea Europeană a Drepturilor Omului a relevat că dreptul la tribunal este pus grav în discuție dacă taxa de stat este fixată într-un quantum excesiv, îndeosebi atunci când cel care intenționează să exercite calea de atac este lipsit de resurse financiare.

În consecință, Curtea Europeană a arătat că, în toate cazurile de exercitare a recursului (apelului) fără plata taxei de stat, instanța de judecată trebuie să examineze posibilitatea reducerii quantumului acesteia sau scutirii recurentului (apelantului) care invocă situația grea financiară.

Luând în considerare cele indicate mai sus, Colegiul ajunge la concluzia că cererea de recurs urmează a fi admisă, casată încheierea din 3 mai 2019 a Curții de Apel Chișinău și restituită cauza la rejudecare în același complet de judecată, de la stadia de primire a cererii de apel.

În conformitate cu art. 427 lit. b), 428 din Codul de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e:

Se admite recursul declarat de CAP „Basarabia”.

Se casează încheierea din 3 mai 2019 a Curții de Apel Chișinău, cu privire la constatarea și delimitarea cotei-părți, anularea actelor administrative și declararea nulității contractelor de vânzare-cumpărare și desfășurării licitației și se restituie cauza spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în același complet de judecată, la stadia de primire a cererii de apel.

Decizia nu se supune nici unei căi de atac.

Președintele ședinței, judecătorul

Ala Cobăneanu

Judecătorii

Svetlana Filincova

Dumitru Mardari